

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

України встановлено, що вони користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [3].

В українській практиці найчастіше визнаються всі права спадкування, які виникли на підставі відповідних іноземних законів. Задля реалізації та захисту спадкових прав громадян України за кордоном діють консульські установи України, повноваження яких закріплені у консульських конвенціях.

Узагальнюючи, можемо зазначити, що спадкування з іноземним елементом є вирішеним в Україні частково. Так, Україна має деяку нормативну базу, Закон України «Про міжнародне приватне право» та міжнародні договори про правову допомогу, але наша країна не є учасницею жодної з конвенцій, які урегульовують це питання більш ширше. Можливо, здійснюючи етапи інтеграції до Європейського Союзу це буде улагоджено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: станом на 6 жовтня 2016 року/ Верховна Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Закон України «Про міжнародне приватне право» [Електронний ресурс]: станом на 3 грудня 2016 року/ Верховна Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
3. Конституція України [Електронний ресурс]: станом на 2 червня 2016 року/ Верховна Рада України. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

ВИДИ СПАДКУВАННЯ У ДЕРЖАВАХ ЗАГАЛЬНОГО ТА КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ПРАВА: КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ ПІДХІД

Биряк Л.П.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету
Науковий керівник: Гончарова А.В.,*

*к. ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та фінансового права
ННІ права
Сумського державного університету*

Законодавства кожної з країн характеризуються неоднаковим підходом до забезпечення прав та інтересів власних громадян та іноземців щодо спадкування за

законом та заповітом. За таких обставин, виникнення колізій у міжнародних спадкових правовідносинах є невідворотнім.

Різноманітність практики з наявністю іноземного елемента та складнощі, які виникають при вирішенні конкретних спадкових справ, ставлять безліч питань, вирішення яких ускладнюється через розбіжності у регулюванні спадкових відносин у державах з різним законодавством. У зв'язку з цим дана тема продовжує залишатись актуальною.

Дослідженню даної теми присвятили свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені-юристи, а саме: Кобзар В.В., Скрипник О. В., Підопригора О.А. та інші.

Метою даної роботи є визначення того, у чому полягають основні відмінності в порядку спадкування в країнах систем континентального та загального права.

Інститут спадкування в системах загального та континентального права розглядається по-різному. У системі загального права даний інститут розуміється як система норм, які регулюють відносини пов'язані з виконанням адміністратором (розпорядником) функцій «особистого представника» померлого.

Розпорядник, а не спадкоємці несе відповідальність за своєчасний та вірний розрахунок за борги спадкодавця. Спадкоємці отримують від розпорядника свої долі майна після того, як розрахунки будуть проведені [1, с. 257].

У системі континентального права під поняттям даного інституту прийнято розуміти систему норм, які регулюють правонаступництво, де права та обов'язки померлого переходять безпосередньо до спадкоємців.

Майно померлого без «посередників» переходить до спадкоємців за законом, або за заповітом. Спадкоємці самостійно несуть відповідальність за зобов'язаннями спадкодавця [1, с. 257].

В законодавстві країн континентального права під заповітом розуміється втілене у встановленому законом форму волевиявлення спадкодавця, спрямоване на визначення юридичної долі його майна після смерті.

Заповіт, в такому випадку, є не більш як вираженням волі заповідача та може бути відкликаним в будь-який момент одностороннім волевиявленням заповідача [2, с. 175].

Вони виділяють такі форми заповіту:

1) Власноручний заповіт – заповіт написаний заповідачем, підписаний та датований ним самостійно. Ця форма є найбільш поширеною в силу простоти впорядкування і можливості дотримання таємниці заповіту.

Вважається, що дана форма заповіту покликана зменшити ймовірність підробки. У той же час вона не позбавлена недоліків, до числа яких варто віднести небезпеку загибелі

або втрати заповіту, а також такого впливу третіх осіб, яке може призвести до перекручування волі заповідача [3, с. 3].

2) Заповіт у формі привселюдного акта є заповітом, зробленим відповідно до встановленої законом процедури за участю офіційної посадової особи найчастіше такою особою виступає нотаріус. Спадкодавець викладає свою волю нотаріусу, який в свою чергу складає та записує розпорядження спадкодавця. Перевагою даної форми заповіту є гарантія істинності заповіту і відповідності його змісту дійсній волі заповідача.

У Франції заповіт складається за участю двох нотаріусів (або одного при двох свідках), у Швейцарії за участю однієї посадової особи і двох свідків, в Німеччині заповідач диктує нотаріусу свою останню волю або передає йому письмовий документ з повідомленням, що в ньому міститься його остання воля, в Італії публічний заповіт приймає нотаріус в присутності двох свідків. [4, с. 177-178].

3) Таємний (секретний) вважається заповіт, складений заповідачем і в запечатаному вигляді переданий на зберігання нотаріусу, як правило, при свідках.

Позитивним є те, що дана форма заповіту дозволяє забезпечити таємницю заповіту та його схоронність.. Але, є й негативні сторони, адже даний документ складається спадкодавцем самостійно та без допомоги фахівців у даній сфері. А тому, таємний заповіт може містити певні розпорядження, які мають подвійне тлумачення або такі, які є протизаконними [3, с. 4].

Що стосується країн загального права, то право Англії, на відміну від країн континентального права, передбачає лише одну основну форму заповіту, яка була встановлена в 1837 році. Заповіт повинен бути вчинений у письмовій формі, підписаний заповідачем [5, с.86].

Заповіт може бути написаний власноручно чи за проханням заповідача іншою особою, чи надруковано машинописним способом, чи оформлено у вигляді криптограми або шляхом поєднання даних способів [6, с. 344].

Бувають випадки, коли фізична особа не залишила заповіту, або заповіт визнається недійсним, або відсутні умови, що зазначаються у заповіті, або спадкоємці за заповітом не прийняли спадщину, або не закликаються до спадкування, або вона розпорядилася лише частиною свого майна, саме тоді настає спадкування за законом [3, с. 21].

Що стосується країн континентального права, то історично склалися дві системи визначення близькості споріднення потенційних спадкоємців до спадкодавця - римська (романська) та німецька (система парантелл).

Римська система заснована лише на ступені споріднення, тобто стану пов'язаності між родичами. В основу класифікації спадкоємців за законом та визначення послідовності

закликання їх до спадкування покладена система розрядів, що розділяють кровних родичів на групи залежно від їх близькості до спадкодавця.

Така система притаманна спадковому праву Франції, Італії, Бельгії [7].

Система парантелл заснована на близькості коліна в лінії родичів, які походять від одного предка. Парантелла – група кровних родичів зі спільним предком і його низхідними родичами. Система парантелл для визначення черговості закликання до спадкування використовується, зокрема, в Німеччині та Швейцарії.

У Німеччині законодавством виділені такі "парантелли":

перша - родичів спадкодавця по низхідній лінії;

друга - батьків спадкодавця та їх низхідних родичів;

третья - діда й бабку спадкодавця та їх низхідних родичів;

четверта - прадіда, прабабку спадкодавця та їх низхідних родичів та інші парантелли.

Наявність родичів у попередній "парантеллі" усуває від спадкування всі наступні. Законодавством Німеччини не обмежено кількість "парантелл", а у законодавстві Швейцарії визнається тільки три перші з поданих. Родичі, які входять до складу четвертої "парантелли" отримують тільки узурфрукт на майно спадкодавця, а право власності на майно переходить до держави [8].

Спадкування за законом у країнах англосаксонської системи суттєво відрізняється від континентальної. Той з подружжя, хто пережив іншого посідає вигідніше становище щодо частки в майні та порядку закликання його до спадкування, низхідний спадкоємець може отримати спадщину тільки з моменту повноліття.

У більшості штатів США, як і в Британії, той з подружжя, хто пережив іншого також має переваги перед іншими спадкоємцями за законом. Той з подружжя, хто пережив іншого має право на отримання фіксованої грошової суми, яка може досягати досить значних розмірів [8].

Таким чином, в країнах загального права, на відміну від континентального, більша увага приділяється шлюбному спорідненню, а не кровному.

У країнах континентального права відумерла спадщина тут переходить до держави на загальних підставах, як до звичайного спадкоємця. Виключення становлять Франція та Австрія.

До відумерлої спадщини у країнах загального права застосовується доктрина права окупації, згідно з якою держава не спадкує відумерле майно, а бере його під свою опіку в силу того, що воно є безхазяйним майном [9].

Стосовно податків на спадщину, то у країнах загального права, на відміну від держав континентальної системи, де існує inheritance tax – податок на майно, одержане у спадщину, estate tax – податок на майно, залишене у спадщину. Таким чином, у країнах загального права, на відміну від країн континентального права, майно оподатковується не після поділу, при отриманні його у власність спадкоємців, а до поділу [10, с.59-60].

Таким чином, можна дійти до висновку, що кожна з запропонованих систем по-своєму унікальна, завдяки чому дозволяє перебирати досвід багатьом країнам світу. Спадкування в країнах континентального права можна вважати більш публічним, що відрізняється від спадкування в країнах загального права, яке є більш консервативним.

Стосовно можливих шляхів розвитку спадкового законодавства України, слід відмітити те, що система українського спадкового законодавства більше використовує досвід представників провідних континентальних цивільно-правових шкіл, що в свою чергу робить спадкове законодавство України більш схожим на законодавство відповідних країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародне приватне право: підруч. Для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2011. - 320 с.
2. Форма заповіту за законодавством України та держав Західної Європи: порівняльний аналіз // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць / Керівн. авт. кол. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – Одеса: "Фенікс", 2009. – Вип. 36. – С. 172-180.
3. Підпригора О.А., Заповіт як підстава спадкування / О.А. Підпригора //Вісник Запорізького державного університету – 2003. - №1 – С.1-5.
4. Скрипник О.В. Форма заповіту за законодавством України та держав Західної Європи: порівняльний аналіз // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць / Керівн. авт. кол. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. – Одеса: «Фенікс», 2009. – Вип. 36. – С. 172-180.
5. Бичківський О.О. Окремі питання спадкування за заповітом за законодавством України та іноземних держав // Вісник Запорізького національного університету № 1, 2011 – с. 84-91
6. Бичківський О.О. Особливості спадкування за заповітом у країнах англосаксонської правової системи / О.О. Бичківський // \ Щорічної міжнародної науково-практичної конференції ["Запорізькі правові читання"] – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – Т.2. – С. 312–316.

7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: Навч. посібник / О. Є. Кухарев. - К.: Алерта, 2013.-328 с.
8. Фединак Г. С., Фединак Л. С. Міжнародне приватне право : [підруч.]. - [5-те вид., переробл. і допов.]. - К.: Атіка, 2012. - 532 с.
9. Короза, Д. С. Інститут спадкування у державах загального і континентального права: компаративістський підхід / Д. С. Короза / Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. – Суми: УАБС НБУ, 2011. – с.49 – 52.
10. Тучак Т. Реформа податку на спадщину в США / Т. В. Тучак // Вісник податкової служби України. – 2006 – № 38 (417) – С. 58–61.

УНІФІКАЦІЯ НОРМ У СФЕРІ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В АКТАХ ГААЗЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Бехтер Є. В.

студентка IV курсу навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Денисенко С.І.

к.ю.н., ст. викладач кафедри міжнародного, європейського та екологічного права

Сумського державного університету

Дане питання українським законодавством регулюється через Закон України «Про міжнародне приватне право» [1], розділ X якого присвячено колізійному врегулюванню спадкових відносин, що має назву «Колізійні норми щодо спадкування» [2].

Перспективи взаємовідносин України та Гаазької конференції починаються після набуття Україною членства в Гаазькій конференції з міжнародного приватного права (далі - ГК МПрП), що визначено Законом України «Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права» 15 травня 2003 р., та проаналізовано форми та принципи взаємовідносин України й Гаазької конференції в таких основних напрямках співробітництва, як цивільний процес, сімейні, спадкові й інші правовідносини. Державні делегації України є учасниками засідань Спеціальних комісій, Дипломатичної конференції та Пленарних сесій.

З набуттям повноправного членства в ГК МПрП Україна є учасницею п'яти гаазьких конвенцій: 1) Конвенції з питань цивільного процесу 1954 р., яка залишається чинною для України у зв'язку з офіційним оформленням правонаступництва. Ця конвенція набула чинності для СРСР з 26 липня 1967 р.; на сьогодні учасниками цієї Конвенції є близько п'ятдесяти держав з різних континентів; 2) Конвенції про вручення за